

Juryrapport Nederland Vertaalt Junior Nederland Vertaalt 2018

Jonges, jonges, meisjes, meisjes, het was weer niet makkelijk, de opgaves niet en het jureren niet; de opdracht Engels-Nederlands niet (*Something Just Like This*, de oorworm van Coldplay) en de opdracht Nederlands-Engels niet (*Energie*, het redbulldrankje van Ronnie Flex, featuring Frenna). Maar als vertalen een eitje was, zouden er dan prijsvragen voor worden uitgeschreven? Dat zou je wel willen. Dan zou iedereen winnen en de hoofdprijs, die felbegeerde klapproosrode plastic Ferrari Tesla Diesel Monstertruck met Instagram-functie in de wacht slepen. En zeg dan maar dag tegen de planeet!

Toch: iedereen kan het, is de overtuiging van de jury. Alleen moet je het dan ook nog wel even doen. En dat doen betekent heel hard willen en heel hard proberen, tot het snot uit je ogen komt lopen. En dat hebben we gemerkt! We hebben bakken vol met snot teruggereggen, in de vorm van heel mooie en prachtige vertalingen van beide liedjes, die wij mochten beoordelen op een aantal punten: tekstgetrouwheid, overbrengen van de boodschap, originaliteit, rijm- en ritme, en zingbaarheid. Die spreken elkaar soms tegen, want je kan een absoluut ontekstgetrouwe vertaling maken van het nummer van Coldplay over stampot met rookworst [684] of over de perikelen van een pleeggezin [676], maar als die dan weer heel origineel zijn en – vooral – heel zingbaar (en leuk), zijn het toch geslaagde vertalingen.

Aan de andere kant, als het helemaal niet zingbaar is, maar de klemtonen overal verkeerd liggen en de regels van alle mogelijke lengtes, dan mag het nog zo tekstgetrouw of origineel zijn, of misschien zelfs wel een echt gedicht – het is geen liedje meer. En dat was de opdracht. Maak van het ene liedje een ander.

Op *Energie* van Ronnie Flex mochten we kiezen uit acht vertalingen, niet heel veel, maar genoeg om het liedje te gaan haten. (Heel even maar.) Rap werkt een heleboel met stevige eindklemtonen en met een heleboel halfrijmen. En met een flinke beat. ‘Normaal doe ik dit niet’ kan dus eigenlijk niet worden ‘Normally I don’t do this’ – maar dat kwam maar één keer voor. Toch is het vreemd en ook leerzaam en leuk om te zien hoe zo’n eenvoudig zinnetje zo onwaarschijnlijk verschillend vertaald kan worden, want behalve ‘Normally I don’t do this’ [P54] hebben we ook:

See, I have an idea [P49]

This isn’t the real me [595]

I usually don’t do this [246 en 484]

I don’t often do this [647] en

Don’t do this usually [77]

En dan kunnen we er zelf ook nog een paar bedenken, zoals ‘Ain’t used to doing this’, ‘I’m not that kind of guy’ of hoe ver je ook van de tekst weg en naar de boodschap toe wil zeilen. (Met behoud van zingbaarheid.)

Ronnie Flex is geen ‘boze hiphopper’, maar gewoon eigenlijk best wel een lieve jongen.

Het enige wat hem een beetje een loverboy doet schijnen is zijn constatering dat de toegesprokene haar bankpas bij zich heeft, maar gelukkig, zegt hij, ook haar verstand, dus dat komt wel goed. Dat lieve komt ook tot uitdrukking in de slepende, vrouwelijke rijmen, meisje, bij je, blijven, kijken, tijdje – waar het Engels vaak staand, mannelijk (half)rijmt, kwijnt, slijmt, blijft, slijt, bijt. Een hele uitdaging was dat.

Moeilijk was ook 'Jij bent mijn favoriet', dat met 'You are my favorite' net verkeerd beklemtoond wordt. Goeie oplossingen waren 'You are my only one' [77], 'You are my number one' [246] en 'You are my fav'rite girl' [647]. Maar wat doen we met Lil Kleine die daar plotseling opduikt in de regel 'Soms ben je mijn broertje net als Lil Kleine'? (het is of weggelaten of gebleven, maar niemand heeft er een andere naam voor in de plaats gezet); en wat te doen met de Balmain (is één keer veranderd in Audi) en met de 'peng tings on road' (is niets mee gedaan). Vertaalproblemen! We waren blij dat wij het niet hoefden te doen.

Eén filmpje mochten we ontvangen [wie was het?] die we een grote carrière tegemoet zien gaan, al schortte er nogal wat aan de vertaling. Ze zong die wel, dus het begrip zingbaar is een rekbaar begrip. Niet alles wat gezongen wordt is ook echt zingbaar.

Al met al sprongen drie vertalingen eruit, met alle drie mooie oplossingen. Een had 'money and mindset' voor 'verstand en bankpasje', een had 'queen bee' voor 'alfa-meisje', en een derde had heel uitgekookte, authentieke slang-oplossingen zoals 'baby shawty' voor 'alfa-meisje' en 'IDC' (I don't care) en een woordgrap in 'I used to be a playboy just like Hugh' – je weet wel, Hugh Hefner. Na veel vieren en vijven en zessen en net zolang lootjes trekken tot de goeie eruit kwam, is de winnaar uiteindelijk geworden de vertaling van Anna El-Kalaani uit Heiloo. Gefeliciteerd!

Met als goede gedeelde tweede die van Femke de Boer uit Oudega en die van het vertaalduo op weg naar de toppermeest van de poppermeest Quinten Smit en Chadi Akdah [uit ??]. Ook jullie gefeliciteerd!

Het liedje van Coldplay werd 35 keer vertaald. Het is een leuk liedje met al die superhelden die hun neus om de hoek steken maar het allemaal niet halen bij wat de zanger werkelijk wil, 'something just like this'. Toch wel vreemd, bij nadere beschouwing. Hij wil 'iets' en niet 'iemand'. Is hij soms met 'iets' bezig? Iets wat de eerbaarheid verbiedt te zeggen? We zullen het nooit weten. Gelukkig maar. In elk geval zagen we het liefste vertalingen die het hielden op een variatie van 'Ik wil net zoiets als dit' dan het wat larmoyante en eigenlijk ook heel rare 'Ik wil iemand zoals jij' – want hoezo 'iemand zoals jij'? Wil hij haar dan niet maar iemand die een beetje op haar lijkt? Daar wordt het allemaal nog vreemder van.

Superhelden, ja, leuk! Denk je, als je eraan begint. Daar ganeme wat mee doen. Nederlandse superhelden ervan maken. Spiderman is altijd Spinneman geweest in Nederland, dus die komt terug! En gooi er Super Mario in, King Kong, Obi One Kenobi, Dart Modder of Veder, maakt niet uit. Jerommeke! Lucky Luke! Je hebt de vrijheid! Pak hem! (Of haar.)

Nou dat viel best tegen. Nergens Spinneman of Super Mario te bekennen. Meestal bleven Batman, Hercules, Spiderman en Superman gewoon staan. Toch zijn we wel nieuwe, verse superhelden of supersukkels tegengekomen, sprookjesfiguren en onbekende grootheden, zoals:

Julius Caesar (Julius en zijn neef, de neef van Caesar kennelijk); Hans en Grietje; Romeo; de man gemaakt van staal (Archie denken we); Jack Sparrow; Harry Potter; Falcon (kennen we niet, net als Steve en als zijn hout en Alex die hakt hout); Flash; een samoerai, een ninja; Einstein (geflankeerd door Olympiërs en Superman); Adam, een amazone; zelfs God is superheld geworden (en waarom ook niet, al zal het nooit een good guy worden); Roodkapje en Robin Hood.

Er zaten ook vrolijke parodieën tussen die de draak staken met deze af en toe wel erg pathetische tekst. We hebben de kookboek-parodie al genoemd [684] waarbij het jammer is dat de klemtonen niet kloppen: 'Ik keek in het kookboek' luidt de eerste regel, en het refrein is dan 'Ik wil stampot met rookwórst'. Nee, nummer 684, het is róókworst. Een parodie is alleen leuk als die echt perfect op het rijm zit en in het ritme past. Voor de volgende keer! Er is een fraaie pleeggezin-versie met notabene gratis en voor noppes een heel extra couplet, en we hebben een wanhopige versie getiteld 'Wat heb ik nu weer aangericht'. Er was ook een versie [P66] die parodistisch begon, met 'Hercules met zijn artritis' en 'Badman met zijn fiets', maar die de parodie daarna opgaf. Jammer! Parodieën of pastiches maken lijkt misschien makkelijker dan een tekstgetrouwe versie, maar het is minstens even moeilijk: het moet perfect passen én je moet het tot het eind toe volhouden.

Waar velen intuïden was de naam Hercules. In het Engels heeft die namelijk een andere klemtoon dan in het Nederlands. Het is bij ons niet Hercúles, maar Hércules. Sommigen dachten slim te zijn door de Griekse naam van stal te halen en kwamen met Herákles op de proppen. Maar zo heet alleen de voetbalclub. De held heet evengoed Hérakles. Dat zou al een teken moeten zijn geweest om het over een andere boeg te gooien en meteen maar andere helden te verzinnen, maar zover kwam het niet altijd.

Ook hier kregen we inzendingen in meerdere diverse technieken binnen. Een mooi tekenverhaal onder andere en een zevental filmpjes, onder andere van De kettingrokers featuring Koudspel met *Net zoïets als dit*, en ook een paar werkelijk heel knap Nederlands gezongen versies. Die hadden zeker bij de beoordeling een streepje voor, maar toch niet zo veel dat ze met een mindere vertaling konden weggkomen.

Nog zo'n uitdaging: het onverwoestbare rijmkwartet bliss/kiss/this/miss, en sowieso de bijna maniakale voorkeur voor i-klanken in dit nummer (myths/gifts/fists/list/risk/eclipse/lifts/fits). Is dat omdat het allemaal over 'l' gaat (ikke ikke en de rest kan stikken)? We zullen het nooit weten. Helaas zijn maar weinig van de inzenders de uitdaging aangegaan om dat als uitgangspunt te nemen. Wie een goed Nederlands equivalent had gevonden voor het rijmcliché kiss/this/miss had al een streepje voor. (Tipje van de sluier: in het Nederlands hebben we ze ook. Hou/trouw/jou/blauw...)

Hoe dan ook: het was weer een moeilijke beslissing om uit alle inzendingen een longlist te maken en daarvan een shortlist en daaruit er drie te kiezen en uit die drie weer één winnaar. Alle drie sprongen ze eruit. Ze zijn nergens ingestonken: niet in het refrein dat geen 'iemand' maar 'iets' bezingt, niet in Hercúles, en hebben het ook het soms erg moeilijke ritme vaak weten te behouden. Alle drie hadden ze mooie vondsten, Flash met zijn bliksemstraal; Jack Sparrow met z'n geweer; en Romeo en zijn vrouw en het Trojaanse hout dat niet het hout is waar God de zanger uit gesneden heeft en zo meer.

Op een gedeelde tweede plaats eindigen de vertaling van Juliët Devilee, Dewi de Leeuw en Rosa Snip uit Leiden; en die van Max Gosen, Mariska Huisman, Sam van Selm en Joey Wessels uit Voorthuizen.

En de winnaar is de vertaling die staat als een heilige graal, als een Trojaans paard, die van Kirith Bongaards uit Nijmegen, al was het alleen maar omdat zij een klinkende oplossing heeft gevonden voor het bliss/kiss/this/miss-probleem, met de variant beleefd/geeft/kleeft/heeft, en het overwicht van de e-klink heeft doorgezet in de rest van de vertaling, als variant op de alomtegenwoordige i-klink in het origineel (beschreef/neef/overdreef/streef etc.) Gefeliciteerd!

Namens de jury

Erik Bindervoet en Robbert-Jan Henkes

Erik de Jong

Andrew Niemeijer